

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Дяковський О.С.

(аспірант Університету ДФС України)

Анотація: У даній статті розглядається питання сучасного правового регулювання захисту персональних даних в контексті нормативно – правових актів України, міжнародних договорів та конвенцій. Акцентується увага на вдосконаленні інституту захисту персональних даних з урахуванням міжнародних стандартів. Пропонується внесення відповідних змін до механізму захисту персональних даних в Україні.

Ключові слова: персональні дані, стан регулювання, шляхи вдосконалення нормативно – правового регулювання захисту персональних даних в Україні.

Abstract. This article examines the contemporary legal regulation of personal data in the context of the regulatory - legal acts of Ukraine, international treaties and conventions. Attention is focused on improving the institute of personal data protection in accordance with international standards. Proposed amendments made to the mechanism of protection of personal data in Ukraine.

Keywords: personal data, state regulation, ways of improving the regulatory - legal regulation of personal data protection in Ukraine.

Актуальність дослідження: Поширення та активне використання сучасних інформаційних технологій, методів автоматичної обробки персональних даних, формування інформаційно - телекомунікаційних систем, розвиток суспільства та держави зумовлює активне використання інформації, що містить персональні дані про фізичну особу та впливає на нормативно - правове регулювання інформації котра містить персональні дані.

Варто наголосити на тому, що збір, обробка, зберігання використання персональних даних використовується в багатьох сферах діяльності суспільства та держави, а саме в освітній, фінансовій та податковій, економічній, медичній в трудовій діяльності. Персональні дані є невід’ємною частиною інформаційних ресурсів усіх рівнів. Нині інститут персональних даних формується як важлива складова частина права України.

Постановка проблеми: Проаналізувавши нормативно – правові акти, що регулюють коло суспільних відносин у сфері інформації та захисту персональних даних, наукові погляди дослідників та юристів практиків було встановлено відсутність в Законі України «Про захист персональних даних» поняття обігу інформації, що містить персональні дані та обіг персональних даних, неузгодженість понятійного апарату, необхідності кодифікації інформаційного законодавства, відсутності чіткого механізму захисту персональних даних органами судової влади, що зумовлює необхідність дослідження даних проблем.

Стан наукового дослідження: Проблема персональних даних завжди була та залишається об’єктом підвищеної уваги науковців та юристів. Сучасні дослідники приділяють значну увагу проблемним питанням захисту персональних даних. Серед них варто відзначити: А. Баранов, В. Брижко, Ю. Базанов, В. Галаган, А. Марущак, О. Жуковська, А. Пазюк, Р. Чанишев, А. Чернобай К. Беннетт, Д. Боркінг, Л. Брендейс, С. Дейвіс, Р. Кларк, В. Котші, М. Кьорбі, Ч. Рааб, С. Уоррен, М. Шонбергер. Кожен з них зробив значний внесок у вивченні та дослідженні персональних даних, але проблема правового регулювання захисту персональних даних потребує подальшого опрацювання.

Метою статті є висвітлення проблем сучасного правового регулювання інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних і визначення шляхів їх вирішення, розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи правового регулювання суспільних інформаційних відносин.

Для досягнення поставленої мети необхідно виділити наступні **завдання**: проаналізувати сучасний стан правового регулювання захисту персональних даних, дослідити процесуальні особливості захисту персональних даних органами судової влади,

запропонувати шляхи вдосконалення правового захисту персональних даних в національному праві.

Виклад основного матеріалу: Правову систему України об'єднує та є її основою Конституція України від 28 червня 1996 року [1]. Відповідно до принципів побудови системи законодавства, її положення є найбільш загальні і всі інші нормативні акти повинні їх розвивати і деталізувати.

Конституція України має вищу юридичну силу, пряму дію і застосовується по всій території України, хотілося б ще раз підкреслити, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, а це означає, що нормами та положеннями Конституції України повинні керуватися у своїй діяльності всі суб'єкти правовідносин, особливо державні органи, органи місцевого самоврядування їхні посадові особи.

Відповідно до ст. 32 Конституції України зазначено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1].

Конституційний суд України, даючи офіційне тлумачення частини першої та другої статті 32 Конституції України зазначає, що інформація про особисте та сімейне життя (персональні дані про неї) – це будь – які відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а саме: національність, освіта, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, адреса, дата і місце народження, місце перебування, дані про особисті не майнові та майнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбулися або відбуваються у побутовому, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, за винятком даних стосовно виконання повноважень особою, яка займає посаду пов'язану із здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування. Така інформація про фізичну особу та членів її сім'ї є конфіденційною і може бути поширена тільки за їх згодою, крім випадків визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [13].

За таких обставин Конституція України, як найвищий нормативно правовий акт містить правову вказівку, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди чим здійснює регулювання коло суспільних відносин у сфері персональних даних та направлена на їх захист.

У відповідності і задля виконання положень Конституції України діють кодекси України, де містяться окремі норми щодо правового реагування відносин щодо персональних даних про фізичну особу та їх правового захисту. Отже, це Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.[7], Цивільний процесуальний кодекс від 18 березня 2004 р. [8], Кодекс законів про працю від 10.12.1971 р. [12], Кодекс України про адміністративні правопорушення, 07.12.1984 р. [3], Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року [4].

Багато норм, що регулюють за своєю природою відносини пов'язані з персональними даними та їх захистом містяться в різних нормативних актах України, у Законі України «Про інформацію», Законі України «Про уповноваженого Верховної ради України з прав людини», Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних». Серед вказаних нормативно - правових актів значне місце посідає Закон України «Про захист персональних даних» котрий у відношенні до інших законів він є спеціальним у сфері захисту персональних даних в Україні.

Важливою складовою у регулюванні захисту персональних даних відіграють міжнародні договори чи конвенції. Серед них є Європейська конвенція «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» котра набрала чинності для

нашої держави 01.01.2011 року, Конвенція № 108 Ради Європи від 28.01.1981 року «Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру» (підписано від імені України 20.08.2005 року). [10]. Слід зазначити, що у Законах України «Про дію міжнародних договорів на території України» і «Про міжнародні договори України» встановлено, що належним чином ратифіковані міжнародні договори України складають невід'ємну частину національного законодавства і застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

В свою чергу деякі автори зауважують про неможливість ієрархії між джерелами міжнародного і національного права (наприклад, між угодами і національними законами). Так, В.Г. Буткевич вказує, що природа внутрішньодержавних відносин зв'язку відмінна від природи зв'язків між нормами двох систем права, на думку автора, їм взагалі не властива ієрархія, вони мають зовсім інше функціональне призначення [14, с.168]. Н.В. Міронов стверджує, що міжнародний договір за своєю силою дорівнює внутрішньодержавному закону [20, с.150].

Беручи за основу вказані твердження, Е.Т. Усенко приходить до висновку, що взагалі не можна казати про колізії між законом і міжнародним договором. Він вважає, що питання про колізії може виникати між двома видами національних норм, а саме, між трансформованими в національне право правилами, встановленими міжнародним договором і загальними правилами цивільного законодавства [21, с.240].

На нашу думку не має сенсу говорити про ієрархію двох видів джерел, що знаходяться в різних сферах правового регулювання. Лише після встановлення окремих положень міжнародного права в національному законодавстві, після надання їм певної юридичної форми, можна досліджувати їх місце і юридичну силу у системі внутрішнього законодавства держави.

Крім законів діють підзаконні нормативно – правові акти. Це акти, які приймаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України і органами виконавчої влади, міністерствами, відомствами та направлені на регулювання суспільних відносин у сфері захисту персональних даних.

Варто звернути увагу на тому, що судова практика може бути виражена у Постановках Конституційного Суду України, Президії і Пленуму Верховного Суду України, у рішеннях, ухвалах, та постановках Вищого Господарського Суду України, що свідчить про формування правових позицій щодо захисту персональних даних в Україні та судового тлумачення Закону України «Про захист персональних даних».

Як зазначає М.І. Саєнко, що під нормативно – правовим регулюванням захисту персональних даних варто розуміти, здійснене державою за допомогою права й сукупності правових засобів упорядкування юридичне закріплення, охорону та розвиток суспільних відносин у сфері захисту персональних даних [17, с. 139]. Так дійсно слід погодитися із думкою М.І. Саєнко та зазначити, що здійснене державою за допомогою права та сукупності правових засобів, юридичне закріплення породжує охорону персональних даних та їх захист.

Таким чином проаналізувавши коло суспільних відносин, що регулюють захист персональних даних можна зробити висновок, що держава здійснює вплив на захист персональних даних шляхом прийняття нормативно правових актів, кодексів, підзаконних актів зумовлених для охорони даних про фізичну особу та їх захист. Яскравим прийняття відповідних змін пов'язаних із посиленням відповідальності у сфері захисту персональних даних. Проте, слід звернути увагу на наступні невизначеності правового регулювання даної категорії дослідження.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» зазначено, що персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [5]. Дане визначення є конкретизованим та, що найголовніше здійснює акцент саме на мету використання інформації про особу, яка відповідно до положення ст. 6 Закону України «Про захист

персональних даних» обов'язково має бути сформована у законах, інших нормативно – правових актах, положеннях, установах чи інших документах, які регулюють діяльність володільця бази персональних даних та відповідати законодавству про захист персональних даних [18, с.103].

Проаналізувавши нормативно – правові акти, що регулюють коло суспільних відносин у сфері інформації та захисту персональних даних, наукові погляди дослідників було встановлено відсутність в Законі України «Про захист персональних даних» поняття обігу інформації, що містить персональні дані та обіг персональних даних, що породжує необхідності дослідження даної проблеми.

Попри відсутність терміна обіг персональних даних в інформаційному законодавстві законодавець у ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» наводить визначення обробка персональних даних і встановлює, що це - будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем.

За таких обставин законодавець ніби ототожнює правовідносини з обігу персональних даних із відносинами щодо обробки персональних даних, проте не зазначає котре поняття є ширшим та не вводить в даний закон окремого поняття обігу персональних даних.

Згідно ст. 34 Конституції України зазначено, що кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір [1]. Фактично основний закон не виокремлює поняття обробки інформації в окремий вид інформації, але розкриває поняття обігу інформації це – відносини зі збирання, використання та поширення інформації.

Найбільш вдале визначення обігу персональних даних на нашу думку висловлено науковцем Різак М.В. котрий зазначив, що під обігом персональних даних слід розуміти будь – яку дію або сукупність дій таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, вилучення, поновлення, копіювання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем, щодо персональних даних, у результаті яких ці дані не змінюються [16, с. 26].

Отже у чинному законодавстві виникла необхідність удосконалення понятійного апарату і інформаційному праві а саме обробка та обіг інформації, що містить персональні дані.

З метою ефективного врегулювання даної проблеми вважаємо за доцільне в ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних» викласти термін обіг персональних даних в наступному змісті «під обігом персональних даних слід розуміти будь – яку дію або сукупність дій таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, вилучення, поновлення, копіювання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем, щодо персональних даних, у результаті яких ці дані не змінюються».

Іншим проблемним питанням котре потребує правового вирішення та регулювання є захист персональних даних в процесі їх обробки чи використання в мережі Інтернет. Оскільки персональні дані котрі використовуються під час обробки їх в мережі Інтернет залишаються, що породжує їх використання в подальшому без згоди їх володільця. Відсутність належного правового регулювання свідчить про не захищеність персональних даних фізичних осіб.

А.М. Новицький та Т.С. Касянюк звертають увагу на недостатню, практично відсутню законодавчу базу, яка впорядковувала б такий значний сектор інформаційних відносин, як регулювання суспільних відносин в Інтернет [19, с. 17-24].

В.М. Брижко та В.Г. Пилипчук зазначають, що відсутнє спеціальне законодавче регулювання діяльності, пов'язаної із застосуванням Інтернету та інших

телекомунікаційних систем в комерційних цілях і надання відповідних послуг. Водночас, зростають загрози особі, суспільству і державі, а також усій міжнародній спільноті від такого негативного явища як комп'ютерна злочинність – вчинення злочинів з використанням інформаційних технологій та мереж. Зазначене породжує соціальні конфлікти в інформаційних відносинах між їх учасниками і створює передумови для уникнення відповідальності за скоєні правопорушення, а також істотно підвищує інвестиційні ризики і провокує відставання від темпів розвитку електронно-мережної економіки провідних країн світу [15, с.13].

Таким чином виникає необхідність правового регулювання інформаційних відносин із застосуванням Інтернету та інших телекомунікаційних систем в комерційних цілях і надання відповідних послуг та захисту персональних даних у зв'язку з їх обробкою.

Ще одною проблемою є судовий захист персональних даних в рамках цивільного процесу, що полягає в наступному.

Слід відмітити, що такий елемент національного механізму захисту персональних даних як застосування юридичної відповідальності займає особливе місце. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних» встановлена адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства в сфері захисту персональних даних, яка виступає в якості примусового засобу реалізації державного управління в сфері захисту персональних даних, як засіб забезпечення охорони прав суб'єктів персональних даних та як засіб застосування санкцій за вчинення адміністративних правопорушень та злочину [22, ст. 3].

Відповідно до ч. 8 ст. 8 Закону України «Про захист персональних даних» зазначено, що суб'єкт персональних даних має право серед іншого звертатися із скаргами на обробку своїх персональних даних до Уповноваженого або до суду. За таких обставин зі змісту правової норми вбачається, що суд має право відновити порушені права особи щодо протиправного використання її персональних даних тільки на підставі скарги поданої у встановленому порядку[1]. Проте, дана норма не містить правового регулювання щодо відновлення свого порушеного права шляхом подання позовної заяви до суду, що ставить правову проблему реалізації захисту свого порушеного права.

В свою чергу суд може здійснити захист права тільки якщо дане право порушено, не визнано чи дане право кимось оспорується. Дане правило відображене в ст. 3 Цивільного процесуального кодексу України [8].

Згідно ст. 118 Цивільного процесуального кодексу України зазначено, що позов пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції, де вона реєструється, з дотриманням порядку, встановленого частинами другою і третьою статті 11-1 цього Кодексу, та не пізніше наступного дня передається визначеному судді [8].

Відповідно до ст. 16 Цивільного кодексу України зазначено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: визнання права, визнання правочину недійсним, припинення дії, яка порушує право, відновлення становища, яке існувало до порушення, примусове виконання обов'язку в натурі, зміна правовідношення, припинення правовідношення, відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, відшкодування моральної (немайнової) шкоди, визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом [7].

За таких обставин не визначення правової норми в Законі України «Про захист персональних даних» щодо захисту персональних даних особи шляхом подання позовних

заяв до суду та не встановлення правової форми захисту відповідних прав свідчить про обмеження права особи на судовий захист визначений Конституцією України.

У зв'язку з цим необхідно здійснити систематизацію національного законодавства щодо захисту персональних даних особи судовими органами влади шляхом внесенням відповідних змін до Закону України «Про захист персональних даних» та надати відповідні повноваження суб'єкту персональних даних звертатись до суду не тільки зі скаргами а й з позовними заявами котрі будуть направлені на захист порушеного права.

Висновки: Проаналізувавши нормативно – правові акти, що регулюють коло суспільних відносин у сфері захисту персональних даних було встановлено, що чинне законодавство України застосовує в якості захисту персональних даних юридичну відповідальність у формі кримінальної чи адміністративної.

Проте Закон України «Про захист персональних даних» не містить правового регулювання правовідносин щодо відновлення свого порушеного права шляхом подання позовної заяви до суду та механізму захисту саме судовими органами, що ставить правову проблему реалізації захисту свого порушеного права. За таких обставин пропонується внести відповідні зміни до Цивільного процесуального кодексу України, а саме до ст. 16 даного Кодексу розширивши способи захисту чи інтересів у сфері захисту персональних даних із відсилучною нормою на Закон України «Про захист персональних даних».

Окрім того, чинному законодавстві виникла необхідність удосконалення понятійного апарату в інформаційному праві а саме: обробка та обіг інформації, що містить персональні дані та у зв'язку з цим внести відповідні категорії до ст.2 Закону України «Про захист персональних даних України».

З метою належного регулювання використання персональних даних в мережі Інтернет пропонується здійснити законодавче врегулювання даного питання шляхом прийняття відповідних змін та доповнень до Закону України «Про захист персональних даних».

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1998 - № 20. - ст.99.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X// Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). - 1984, додаток до - № 51. - ст.1122.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від від 05.04.2001 № 2341-III// Відомості Верховної Ради України. - 2001 - № 25-26.- ст.131.
5. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України – 2010. - № 34.- Ст. 481.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних: Закон України від 02.06.2011р. № 3454-VI// Відомості Верховної ради України –2011.- № 50.- Ст. 549.
7. Цивільний кодекс України:Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України – 2003.- №№ 40-44.- Ст.356.
8. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV// Відомості Верховної Ради України – 2004.- № 40-41, 42. Ст.492.
9. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст.650.
10. Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних: Закон України від 06.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 46. – Ст. 542.
11. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних: Директива 95/46 ЕС Європейського Парламенту і Ради від 24.10.1995 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_242
12. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971.

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області що - до офіційного тлумачення положень частини першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України № 2-рп/2012 від О.В. Оніщенко 64 20.01.2012 р./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=167724>.
14. Буткевич В.Г. Соотношение внутригосударственного и международного права. – К., “Вища школа”, 1981. – 312 с.
15. В.М. Брижко та В.Г. Пилимчук. Проблеми становлення і розвитку інформаційного законодавства в контексті Європейської інтеграції України// Інформація і право -2011 –С.13.
16. Різак М.В. Співвідношення понять «обіг» та «обробка» персональних даних: термінологічні аспекти// «Наукова бібліотека» режим електронного доступу: віде 8/2013 www.viche.info, 2013 – с.26 .
17. Сасенко М.І. Захист персональних даних в Україні: Аналіз змін та перспективи розвитку // «Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара» - 2015 с.139.
18. Сасенко М.І. Сучасне правове регулювання інформаційних відносин у сфері захисту персональних даних в Україні// Право і суспільство – 2015 - № 3 с.103.
19. Новицький А.М., Касянюк Т.С. Інформаційне законодавство України: окремі питання систематизації // Правова інформатика. – 2009. – № 2(22). – С. 17-24.
20. Миронов Н.В. Соотношение международного договора и внутригосударственного закона. // Сов. ежегодник международного права. – М.: “Наука”, 1965. – 150-170 с.
21. Усенко Е.Т. Формы регулирования социалистического международного разделения труда. – М.: „Междунар. Отношения”, 1965. – 415с.
22. Биченко С.О. Правове регулювання захисту персональних даних в банківській сфері // ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», - 2011 – с.3.

ЗАКОНОДАВЧИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖКОНФЕСІЙНОЇ ЗЛАГОДИ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

Захарченко П.П.

*(доктор юридичних наук, професор Київського національного університету імені
Тараса Шевченка)*

Мацелюх І.А.

*(кандидат юридичних наук Київського національного університету імені Тараса
Шевченка)*

Анотація. Актуалізовано законодавчий механізм забезпечення міжрелігійної злагоди у Великому князівстві Литовському та в Речі Посполитій. Показана динаміка наростання протистояння між окремими релігійними конфесіями, відзначено упереджене ставлення законодавчої влади в особі великих князів литовських і королів польських до православ'я, з одного боку, та відверте сприяння розширенню ареалу католицизму у їхній внутрішній політиці, з другого. Зазначається, що шляхом запровадження норм позитивного права, у цих країнах вдалося зберегти внутрішньо-християнський мир та закласти підвалини для мирного співіснування релігійних громад. Особлива увага приділена нормам Литовських статутів у частині, що регламентують сферу релігійних відносин.

Ключові слова: конфесія, законодавчий механізм, християнство, православ'я, католицизм, юридична відповідальність.

Summary. Modified legislative mechanism to ensure inter-religious harmony in the Grand Duchy of Lithuania and the Polish-Lithuanian Commonwealth. The dynamics of growth of confrontation between different religions shows, marked bias legislature in the face of the Grand Dukes of Lithuania and Polish kings to the Orthodox Church, on the one hand, and outright promotion area Catholicism in their internal politics on the other. It is noted that by introducing norms of positive law, these countries managed to maintain internal and Christian peace and lay the foundation for the peaceful coexistence of religious communities. Particular attention is paid to the norms of the Lithuanian statutes in regulating the sphere of religious relations.

Keywords: confession, the legislative mechanism, Christianity, Orthodoxy, Catholicism, legal responsibility.

Велике князівство Литовське – це клерикальна держава, де релігія відігравала важливу політичну, соціальну, зрештою, ідеологічну роль. Однак, на відміну від тогочасних середньовічних католицьких держав Західної Європи, вона була поліконфесійною, де співіснували прибічники католицької церкви, прихильники